

Csillagásztörténet

Külföldi napóraszervezetek

Csehszlovákia

A csehországi és a szlovákiai napórakról aránylag nagyszámú tanulmány, cikk, sőt könyv jelent meg. Átfogó, pontos katalógus azonban mindeddig csak Szlovákia — az egykori magyarországi Felvidék — rögzített napóráiról készült. A nagy kulturális múlttal rendelkező cseh és morva területek fali vagy kerti napóráinak összeírását egy évtizeddel ezelőtt dr. Ludwik Mucha, a prágai Károly Egyetem földrajz tanára (Természettudományi Kar, Földrajzi Tanszék) kezdeményezte. E munkájának eddigi eredményeiről küldte számunkra az alábbi beszámolót (B. L.).

Csehszlovákia napóráinak jegyzékét már évekkel ezelőtt összeállítottuk. A szlovákiai napórák katalógusát a Kassai Műszaki Múzeum munkatársa, Pavel Adamuv készítette el 1970—1977 között, és eredményeit "Slnečné hodiny na Slovensku" (Napórák Szlovákiában) címen 1980-ban adta ki (Kosice, Technické Muzeum, 123 o.); ez a könyv jelenleg is kapható. Eszerint: Nyugat-Szlovákiában 35, Közép-Szlovákiában 40, Kelet-Szlovákiában 53 napóra található.

A Cseh Köztársaságban a prágai Károly Egyetem tanulóinak egy csoportja, a Természettudományi Kar Földrajzi Tanszékén 1981 óta dolgozik a napóra-katalóguson. Az egyes körzetek napóráinak feldolgozása alapján készítik el diplomamunkáikat.

A mai napig a Cseh Köztársaság területén (tehát Csehországban, Morvaországban és Sziléziában) 1211 különböző korú és rendszerű napórát

vettünk jegyzékbe. Ezek megoszlása az egyes körzetekben (megyékben):

Prága	89
Közép-Csehország	198
Észak-Csehország	122
Nyugat-Csehország	109
Dél-Csehország	210
Kelet-Csehország	177
Dél-Morvaország	196
Észak-Morvaország	110

Munkánk a kérdőív akción alapul, amely azonban nem mindig szolgáltatott megbízható eredményt. Egyes helyekről egyáltalán nem kaptunk választ, bár háromszor elküldtük kérdőívünket. Ebből számítva úgy véljük, hogy az összes napórának körülbelül 10%-a nem került jegyzékbe.

Végeredményben Csehszlovákia egész területén 1339 rögzített napórát jegyeztünk fel, és ezeket dokumentálhatóan feldolgoztuk.

DR. LUDWIK MUCHA

Franciaország

Az 1972-ben a Francia Csillagászati Társaságon (Société Astronomique de France = SAF) belül megalakult Napórábizottság egyesíti mindazokat, akik valamilyen formában érdeklődnek a gnomonika iránt.

Elméleti és gyakorlati kutatásokat folytat gnomonokkal, időmérőkkel, meridiánokkal és más olyan műszerekkel kapcsolatban, amelyek a Nap, a Hold vagy a csillagok állása alapján mérik az időt.

Egyesületünk információkat gyűjt, publikál és terjeszt az idő-

mérők történetéről, feliratairól, felépítésükről és a nekik szentelt irodalomról.

Nyilvános- és munkagyűléseinken kívül tagjainknak módjában áll személyes találkozás vagy levelezés útján információkat átadni. A nagyszámú és igen változatos kérdések megválaszolása érdekében az Egyesület rövid ismertetést készített a leggyakoribb témákról. A válasz rövid és vázlatos, vagy — igény szerint — részletes és matematikailag magas színvonalú.

Célunk többek között az is, hogy eligazítsuk az újdonsült érdeklődőt a napóra típusok labirintusában. Egyesületünk évente megjelenő kiadványa a "Bibliographie gnomonique". A frissen megjelent műveken és broszúrákon kívül ismerteti az SAF Könyvtárában fellelhető folyóiratok ezirányú cikkeit is. Ezt a bibliográfiát egy "Index" alapján állítjuk össze. Ez az "Index" tartalmazza a L'Astronomie és a Bulletin de la SAF folyóiratok 1882 és 1975 között megjelent számainak napórákról szóló cikkeit.

Az Egyesület egy katalógust állított össze a Franciaországban található időmérőkről. Minden évben statisztikákat és táblázatokat készít az országban tevékenykedő "napóravadászok" aktivitásáról. A legutóbbi adatok szerint a francia napórák száma közel 7500. Napórákkal foglalkozó társaink véleményét figyelembe véve az Egyesület igyekszik menteni az arra érdemesnek látszó és a megsemmisülés határán lévő napórákat és időmérőket.

Az Egyesület tevékenységét a L'Astronomie és az Observations et Travaux ismerteti.

ROBERT SAGOT
(fordította Havassy Dorottya)

Könyvajánlat

Ismeretlen napórák: emlékalbum a Baszk-földi gnomonikáról
RELOJES de SOL de BIZKAIA -- BIZKAIA EGUZKI-ERLOJUAK. (Napórák Vizkayában.) Ondare Historikoaren Zerbitzia, Bilbao, Spanyolország, é.n. (1990). 84 oldal, 23 színes, 189 fekete-fehér kép.

Tárgyilagosan bevallhatjuk, hogy a Spanyolország összszakosságának egytizedét kitevő (mintegy három millió főnyi) baszk népről sajnálatosan keveset tudunk. Ezért is örövendetes és számunkra meglepő a Nemzeti Történelmi Bizottság kulturális csoportjának kiadásában nemrég megjelent gyönyörű napóra-katalógus. A nagy gonddal és kitűnően összeállított jegyzék egy Bilbaóban rendezett kiállítás alkalmából készült, amely fényképeken mutatta be Spanyolország Vizkaya-tartományának rögzített (fali) napóráit. (Némileg rejtélyes, hogy azt a tartományt, amelyet mind a spanyolok, mind a baszkok "Bizkaiá"-nak írnak, miért jelzik a magyar térképek "Vizkaya"-ként?)

A katalógus kétnyelvű: párhuzamos baszk és spanyol szöveggel jelent meg. Így hát a hazai érdeklődők többsége nem sokat ért a szövegből. Ez főleg azért kár, mert az album első 42 oldala érdekes, általános ismertetést ad a napórák történetéről. Különösen jól sikerült a napórák fejlődésének kronológiai — táblázatos — felsorolása. (J. M. Satrustegui, ill. J. L. B. Campos összeállítása.) A kötet második fele — J. Cordon munkája — már közérthetőbb: felsorolja, röviden leírja és képeken bemutatja a vizkayai rögzített napórákat. Ebben a tartományban jelenleg 76 napórát tartanak számon, ezek mindegyikét fényképen is bemutatja a könyv.